

Hallituskaudella 2015–2019 valmisteltavia lainsäädäntöhankkeita

Seuraavia lainsäädännön uudistamishankkeita on tarkoitus valmistella STM:ssä kokonaisuutena siten, että valmistelussa huomioidaan keskinäiset rajapinnat.

Vammaislainsäädännön uudistaminen

Vammaislainsäädännön uudistamistyöryhmä (Valas-työryhmä) työskenteli toimikaudella 3.5.2013–31.3.2015. Työryhmän tavoitteena oli sovittaa yhteen vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki uudeksi vammaispalveluja koskevaksi erityislaiksi, joka turvaa eri vamma ryhmien yhdenvertaiset palvelut. Lisäksi työryhmä selvitti muita vammaispalveluja koskevan lainsäädännön uudistamistarpeita. Valas -työryhmän raportti lähetettiin laajalle lausuntokierrokselle keväällä 2015.

Lainsäädännön valmistelua jatketaan meneillään olevalla hallituskaudella virkatyönä eri tahoja aktiivisesti kuullen.

Mielenterveyslain ja päihdehuoltolain uudistaminen

Meneillään olevalla hallituskaudella on tarkoitus valmistella mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta. Parhaillaan STM:n valmistelemat mielenterveyslain ja päihdehuoltolain kokonaisuudistusta koskevat arviointimuistiot ovat lausuntokierroksella. Uudistus koskee sekä mielenterveys- ja päihdehuollon palveluja että tahdosta riippumatonta hoitoa ja rajoitustoimenpiteitä koskevia säännöksiä. Valmistelun tueksi on tarkoitus perustaa työryhmä.

Itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön uudistaminen

Sosiaalihuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelua on tarkoitus jatkaa meneillään olevalla hallituskaudella laajempänä kokonaisuutena. Valmistelussa hyödynnetään edellisellä hallituskaudella rauennutta hallituksen esitystä itsemääräämisoikeuslaiksi (HE 108/2014). Valmistelussa otetaan huomioon eri asiakas- ja potilasryhmät (esim. kehitysvammaiset henkilöt, muistisairaat, sosiaali- ja terveydenhuollon kiireelliset tilanteet). Valmistelun tueksi on tarkoitus perustaa työryhmä.

* * * * *

Kattavia tietoja rajoitustoimenpiteiden käytöstä erityishuollossa ei ole saatavilla, sillä valtakunnallisesti ei ole kerätty tilastoja asiasta. Olen pyytänyt tilastoja parista erityishuoltopiiristä ja Rinnekodista, laitan ne tulemaan heti, kun saan. Lisäksi laitamme mahdollisimman pian selvityksen STM:ssä vireillä olevista ja suunnitteilla olevista itsemääräämisoikeuteen ja vammaislainsäädäntöön liittyvistä lainsäädäntöhankkeista.

Eri rekisterien pohjalta tehtyjen laskentojen mukaan kehitysvammaisten henkilöiden kokonaismäärä Suomessa on noin 40 000 henkilöä, joista noin 27 000 on erilaisten sosiaalihuollon palvelujen piirissä.

Kehitysvammaisista henkilöistä kehitysvammalaitoksissa asui vuoden 2013 lopussa 1 464, joista pitkäaikaisasukkaita oli 1 331 henkilöä. Autetun asumisen eli ympärivuorokautisen tehostetun palveluasumisen piirissä asui 7 037 henkilöä.

Ehdotettua kehitysvammalain muutosta sovellettaisiin vain laitoksissa ja tehostetun palveluasumisen yksiköissä. Eli noin 8 500 kehitysvammaista henkilöä asuu toimintayksikössä, joissa voitaisiin ehdotetun kehitysvammalain muutoksen mukaan käyttää rajoitustoimenpiteitä.

Lakiehdotuksen mukaisten rajoitustoimenpiteiden kohteena olevista erityishuollossa olevista henkilöistä tai käytettävien rajoitustoimenpiteiden määrästä ei ole täsmällistä, koottua tietoa. HE:n mukaan rajoitustoimenpiteiden soveltamisalan piirissä arvioidaan olevan tuhannesta kahteen tuhatta kehitysvammaista henkilöä.

Ohessa liitteenä Valvirasta saatu tiedosto, jossa on kuvattu rajoitustoimenpiteiden käyttöä yksityisissä kehitysvammahuollon ympärivuorokautisissa yksiköissä, joilla on Valviran lupa sosiaalipalvelujen antamiseen. Valviran lupa on palvelujen tuottajilla, joilla on useamman eri läänin alueella toimintayksiköjä. Aluehallintovirastot myöntävät luvat alueillaan, Valvira myöntää siis vain valtakunnalliset luvat. Valvira on kerännyt tiedot vuoden 2014 toimintakertomuksista, joka palvelujen tuottajan on vuosittain toimitettava luvan myöntäneelle viranomaiselle.

Tiedostosta käy ilmi toimintayksikön asiakaspaikkamäärät, käytettyjen rajoitustoimenpiteiden määrä yksiköittäin sekä se, kuinka moneen asiakkaaseen rajoitustoimenpidettä on käytetty. Näitä lukuja katsottaessa ei käy ilmi, onko eri rajoitustoimenpiteitä käytetty samaan/samoihin henkilöihin vai ovatko henkilöt kutakin rajoitustoimenpidettä käytettäessä eri henkilöitä. Osittain varmaankin rajoitustoimenpiteet kohdistuvat samoihin henkilöihin. Luvuista käy ilmi, että vaihtelu yksiköittäin on suurta: joissain yksiköissä ei ole käytetty toimintayksikön ilmoituksen mukaan lainkaan rajoitustoimenpiteitä, osassa on käytetty useita kertoja. Eniten on selvästi käytetty liikkumista rajoittavia välineitä ja fyysistä estämistä tai ohjaamista, jonkin verran myös yhteydenpidon rajoittamista, hygieniaan tai ruokailuun liittyviä toimenpiteitä sekä eristämistä.

Ohessa myös linkki Valviran julkaisuun Itsemääräämisoikeuden toteutuminen sosiaalihuollon ympärivuorokautisissa palveluissa (2013)

http://www.valvira.fi/documents/14444/22511/Selvityksia_1_2013.pdf

Tästäkään selvityksestä ei löydy prosentuaalisia tietoja siitä, kuinka moneen henkilöön rajoitustoimenpiteitä on kohdistettu selvityksen kohteena olleissa kehitysvammahuollon yksiköissä.

Selvityksen kohteena oli kaikkiaan 69 kehitysvammaisten ympärivuorokautisia palveluja antavaa yksikköä. Näistä 32 oli julkisen sektorin ylläpitämiä, 18 yhdistyksen, säätiön tms. ja 19 palveluntuottajana oli yksityinen yritys.

Selvityksessä mukana olleista yksiköistä pienimmässä oli 5 asiakaspaikkaa ja suurimmassa 256.

Yksittäisten rajoittamistapahtumien määrä vaihteli nolasta 1576:een ja kohteena olleiden asiakkaiden määrä nolasta 83:een.

Eniten käytetyt toimenpiteet olivat fyysinen ohjaus (67 %), rauhoittavat lääkkeet (54 %) erityinen huolenpito (39 %) sekä liikkumisvapauden rajoittaminen ja asioiden ja esineiden haltuunotto (36 %).

Toimintakertomustiedot 2014,
kehitysvammaisten yksiköt,
annetut tiedot
rajoittamistoimenpiteistä

		Hygienian hoitoon liittyvät toimenpiteet		Ruokailuun liittyvät toimenpiteet		Lääkehoitoon liittyvät toimenpiteet		Liikkumista rajoittavien välineiden käyttö tai muu		Fyysinen estäminen tai ohjaaminen		Eristäminen		Vierailut ja yhteydenpito		Toimintayksik- ön sisäisten suhteiden rajoittaminen		Puheluiden rajoittaminen tai estäminen		Huom.
Toimintayksikkö	Asiakaspaikkamäärä	Kerrat	HLöt	Kerrat	HLöt	Kerrat	HLöt	Kerrat	HLöt	Kerrat	HLöt	Kerrat	HLöt	Kerrat	HLöt	Kerrat	HLöt	Kerrat	HLöt	
Hirvinummen palvelukoti	22									14	1									
Pohjantähden palvelukoti	24									10	3									
Villa Saimaa, kehitysvammaisten palvelukoti	15									1	1							730	2	Rajoitustoimenpiteistä kysytty. Kahden asukkaan puhelin hoitajien kansliassa, yhdessä sovittu asukkaan ja omaisen kanssa. Soittopäivät X 2/vk. Eivät itse pyydä puhelinta.
Palvelukoti Villa Martti	17							50	1											
Villa Ranta	15							650	6	1	1									
Villa Tyrni, kehitysvammisten palvelukoti	15			41	1			300	1	82	1									
Attendo Linnakartanon Palvelukoti	26							9125	25					730	2			1095	3	
Attendo Metsokangas	15									365	2							730	2	
Kalkun Palvelukoti	15							3285	9											
Kotkan asumisyksikkö	7									2										Muut vammaiset, autismi
Askiston ryhmäkoti	11							4		5										Muut vammaiset, autismi
Käpylän ryhmäkoti	12									3	3									Muut vammaiset, autismi
Aittapolun asumispalvelut	15							1	1											
Salon hoivakoti	6							730	2											
Ryhmäkoti Mäntylä	15	20	1	52	1			210	1											
Kotiranta	15							65	3	116	5									
Fantti	8									125	2									
Lohi	12			3	1					229	9							1	1	
Sinisiipi	11							2	2	3	3									
Rantapirtti	8					1	1													
Niittytupa	11							9	4	6	3									Muu, mikä? Omaisuuden haltuunotto. Käytetty kaksi kertaa neljään henkilöön.
PikkuKarelia	4																			Muu, mikä? Omaisuuden haltuunotto. Käytetty kolme kertaa kahteen henkilöön.
VillaKarelia	12							286	9	44	4	107	6							

Villa Aura: Kotipesä ja Jokeri-Kunnari	6							1	1	3	2									Muu, mikä? Koskee JokeriKunnarin osalta lapsia, joilla on EHO-päätös ja heitä on ohjattu omaan huoneeseen ja/tai oven sulkemista välittömän aggression ajaksi. Loppuvuodesta lokakuusta 2014 lähtien niitä ei ole enää ollut. Käytetty 99 kertaa yhteen henkilöön.
Tapionpirtti	10									33	5	29	5							Täytetty kohta muu. Muuta ei määritelty, käytetty 33 kertaa kuuteen henkilöön.
Mikeva Ritaharju	15							465	15											Täytetty kohta <i>muu</i> . Muuta ei määritelty, käytetty 31 kertaa yhteen henkilöön.
Tolpanniemen ryhmäkoti	13							7620	12	7	4									Muu, mikä? Turvavyönkäyttö yhdellä asukkaalla istuessaan tetraplegia-tuolissa turvallisuuden takaamiseksi. Käyttökerrat 365.
Pattijoen palvelukoti	12							4015	11											Muu, mikä? 2555 kertaa, seitsemään henkilöön. Sängynlaitojen käyttö päivittäisessä hoidossa viidellä henkilöllä. Huomioitavaa: sängynlaidat käytössä putoamisen estämiseksi levon aikana henkilöillä, joiden liikuntakyky on heikentynyt niin, ettei omatoiminen ylösnousu ja liikkeellelähtö ole enää turvallista. Hygieniahaalari: Kahdella asukkaalla käytössä öisin.
Palvelukoti Metsäpolku	13							4745	13											
Neliapilan palvelukoti	25							10	2											
Hopeanuolen palvelukoti	12	5	1							40	1									Muu, mikä? Yhden asukkaan parranajo ja kasvojenhoito hoidetaan asukkaan omasta pyynnöstä käsistä kiinni pitäen. Käyttökerrat 100.
Metsälinnan asumispalvelut	15									3	1									
Ilmarinrinteen asumispalvelut	6	35	1																	
Kesäheinän palvelukoti	12							34	2	112	5									
Pikkutulppaanin palvelukoti	12									116	14									
Villa Runo	18							2	1	1	1			1	1	2	1			
Yhteensä	480	60	3	96	3	1	1	31609	121	1321	71	136	11	731	3	2	1	2556	8	

